

DE "UNA FLAMA" (Memòries)

De JOAQUIM FOLGUERA (i II)

En aquest esquema de biografia del nostre Joaquim hi mancava, amb tot, la consignació d'una de les seves empreses més reeixides, que hom estima de justícia recordar. En els primers temps de sa llarga malaltia, quan l'esperit se li centrà endins, essent encara a Sabadell, inicià la gesta de reunir en dita ciutat una sèrie d'obres del *dernier cri*, en una Exposició d'Art Modern. Ho aconseguí, acoblant-les en els espais salons del "Centre Català". El Manifest de convocatòria de dita Exposició el signava una Comissió Organitzadora composta dels senyors: Silvestre Romeu i Voltà, Joaquim Montané, Miquel Poal i Aragall. El Cartell anunciador fou obra de Feliu Elias i el Catàleg de Josep Obiols.

L'acte inaugural que es celebrà l'Agost de 1915, el presidí l'Alcalde de Sabadell, senyor Feliu Griera i Dulcet, i hi assistiren, representants del President de la Mancomunitat i de la premsa diària local i barcelonina. Concorregueren a l'Exposició els artistes següents: Josep Aragay, Josep Armengol, Antoni Badrinas, Rafael Benet, Joan Borrell i Nicolau, Ricard Canals, Manuel Cano, Francesc Canyellas, Domènec Carles, Enric Casanovas, Josep Clarà, Joan Colom, Joan Duch, Jaume Duran, Feliu Elias, Manuel Fontanals, Josep Gausacs, Daniel Guardiola, Manuel Humbert, Pere Inglada, Francesc Labarta, Josep M.ª Miquel i Puig, Joaquim Mir, Esteve Monegal, Josep Obiols, lu Pascual, Marian Pidelaserra, M. Piña, Lluís Puig i Barella, Rafael Solanich, Joaquim Sunyer, Josep de Togores i J. Torres Garcia. Aquesta Exposició, que tingué un èxit esclatant, li donà peu a organitzar una sèrie de Conferències que proporcionaren als sabadellencs i comarcans avinenetes d'escoltar les veus més autoritzades dels experts en art, de Catalunya.

Passaren per la tribuna del "Centre Català": en Martí Casanovas, qui parlà de l'escultura catalana, en Feliu Elias (Apa) sobre la valor de l'Impressionisme, en Joaquin Torres Garcia, el decorador del Saló de Sant Jordi de la Mancomunitat, explicant l'evolució de la pintura a Catalunya en el darrer quart de segle, n'Eugeni d'Ors (Xenius), sobre l'Art Nou, en Josep Aragay, fent l'apologia de l'art català contemporani, la seva herència i el seu llegat; en Gabriel Alomar i en Diego Ruiz, l'excèntric de crit en aquell temps, i altres, els noms dels quals no recordo en escriure en aquestes ratlles.

En ocasió d'aquestes conferències, que es celebraven les vetlles, allotjàvem en el nostre domicili de la Rambla alguns forasters. Això em fa recordar dues petites facècies que no em se estar de referir.

Mentre estàvem un dia dinant amb l'eximi poeta mallorquí Gabriel Alomar (del qui lamentem hagi, després, avantposat la política a la poesia), es formà ràpidament una tempesta de llamps i trons. Notàrem que l'Alomar es posava nerviós i devenia lívid, com atemoritzat. Acabà confessant-nos que tenia por; deguérem tancar les obertures exteriors i encendre els llums. Així i tot, fins que s'asserenà l'atmosfera, no retornà a la normalitat. D'aleshores coneguèrem aquesta característica seva i una altra, conseqüència de l'anterior, la seva temença a la travessies marítimes que li feia espaiar tot lo possible els seus viatges entre Palma i Barcelona, malgrat tenir en aquesta les seves aspiracions i les seves delícies. Probablement aquesta particularitat degué esvairse amb el temps, en més o en menys, car darreterament acceptà una Delegació Oficial del Govern de la República Espanyola al Caire.

L'altra es refereix al senyor Eugeni d'Ors. Entrà un vespre a casa, acompanyat del nostre fill, amb aquella gran

per Manuel Folguera i Duran

solemnitat que ell posava en tots els seus actes, connexa amb la seva estatura, sa complexió robusta, son bust erecte i ses maneres principesques. La figura i l'«empac» del foraster invitat atorrollaren un xic la meva muller, que sortia, de la cuina, d'intervenir el sopar en obsequi a tan egregi hoste.

El senyor Ors ens saludà amb uns mots d'alta dignitat; nosaltres hi corresponguèrem amb discreció, naturalment, sense la polidesa que ell havia emprat. Creuades les salutacions, amb en Joaquim l'acompanyarem al jardí. Quan se'ns cridà a taula, retornàrem, passant per la galeria, i el solemne personatge se'ns entrebancà amb un petit ressalt que feia el bastiment de la porta balconera; llavors tintinejant d'ingrata faisó, totalment descompost, anà a parar de mans a la paret oposada, no caient perquè el mur l'emparà. En Joaquim s'en tornà furtivament al jardí, la meva muller ingressà precipitadament a la cuina i jo m'endenzí pel corredor, tot fent veure que no ens n'haviem adonat i escanyant-nos de riure. Refets totseguit del nostre esverament, correnguérem a planyèns del seu accident. Ell, però, havia perdut l'aplom; aquella ensopegada llevà al nostre il·lustre hoste l'encarcarment de la presentació i poguérem seguir la vetlla amb la més completa i agradívola familiaritat. Veus aquí com es comprovava una vegada més, que "del sublim al ridícul no hi ha més que un pas".

Concomitants amb aqueixes activitats del nostre fill, emprengué amb els seus companys la publicació d'una revista cultural il·lustrada, "Ars", sota la direcció del malaguanyat Doctor Francesc de P. Bedós, de la qual n'eixeren poques edicions per haver precisat el tractament medical del Joaquim son trasllat definitiu a Barcelona.

Finalment, em cal manifestar que pel guariment del nostre fill no es planyéren sacrificis de cap mena, anant a tot arreu acompanyat sempre de l'ombra benefactora de la seva Mare. Llargs estades a Amalie-les Bains, a Puente Viesgo (provincia de Santander), a Sant Llorenç de Morunys, on hi tingué per company el Dr. Lluís Carreras (convalescent d'una malaltia), a Sant Esteve de Castellar, al Balneari "Orion" de Santa Coloma de Farnés, a La Garriga, a Vallvidrera, a Caldas de Montbuy. Tot fou insuficient, aconseguint-se tan sols establitzar el seu

Vull finir aquesta referència al fill absent, tan estimat, consignat que la inspirada i culta poetesa cubana senyora Emília Bernal publicà l'any 1930 un volum de belles traduccions de les Poesies de Joaquim Folguera, vertides al castellà amb una fidelitat i una escrupolositat tan exquisida com era possible. Féu la presentació del llibre mestriyolament el selectíssim escriptor català, ja desaparegut, Alfons Maseras, amb fers-volances de la insigne escriptora.

La senyora Bernal, malgrat no haver conegut personalment en Joaquim, en el curs del seu treball havia penetrat en l'ànima del mateix de faisó meravellosa. En el deliciós pròleg amb el qual encapçalà son llibre, escrigué la senyora Bernal del poeta traduït els següents conceptes:

"Fué todo un jay! de amor el libro de su vida. Veinticinco volúmenes de trescientas sesenta y cinco páginas ni más ni menos, cada uno. Nació y vivió bajo la influencia de los días oscuros, soledad y silencio. Soledad y silencio, que complementan a todas las almas idealistas. Toda su poesía, ingrátida i abstracta, se sustenta en el anhelo. Enfermo y recoleto, contradictoriamente combinadas sus posibilidades con sus potencias activas, surge de aquí una rica vida interior llena de movimiento, donde los deseos se realizan todos en el plano del ensueño.

"Prudente y osado, sensual y casto, lleva una batalla de pasión donde se queman secretamente, una por una, todas las fibras de su ser". (1)

I coronaré el **Memento** del nostre Joaquim consignat els homenatges que s'han tributat a la seva memòria.

La Generalitat de Catalunya donà el nom de **Premi Joaquim Folguera** al que destinà periòdicament al millor llibre de poesia catalana presentat durant cada any. L'Ajuntament de Sabadell acordà considerar-lo fill adoptiu de la ciutat, per les activitats culturals a ella aportades, aplicant, a més, el títol de Carrer del **Poeta Joaquim Folguera** a un dels nous del eixample ciutadà. L'Ajuntament de cos dins una relativa normalitat morbosa, sense poder arribar a la curació definitiva. Malgrat tot, un mal vent d'epidèmia se'ns l'endugé en pocs dies. I, amb ell, es fongué la nostra il·lusió més cara: la de veure'l senyorejar com un estel entre els guiadors futurs del nostre Renaixement nacional.

I també, amb ell fugí la meva **Plenitud**, per entrar en el **Capvespre** de la vida.

Barcelona, batejà també amb el seu nom una Plaça de Sant Gervasi darrera la Tenència d'Alcaldia de dita barriada, tocant a la Plaça Mercat i vorejant el carrer de Balmes. (2)

I un nucli de joventut de la Colònia Güell (Santa Coloma de Cervelló), emprengué la formació d'una **Biblioteca Popular Joaquim Folguera** (que per cert, funciona admirablement), en atenció a haver nascut en Joaquim en aquella circumstància. Aquests mateixos joves tingueren, a més, el propòsit de sol·licitar de l'Ajuntament respectiu que es dediqués al seu nom un carrer de la Colònia, iniciativa que acceptà com a desig propi la família Güell; però jo, en ser-me manifestat aquest propòsit, en circumstàncies que considerí poc propícies, preguí a uns i altres que en desistissin, car, per efectes de certes dissensions locals de caràcter polític, perillava de ser mal interpretat tan noble objectiu.

-Si algun dia -vaig dir-los- les passions polítiques i socials s'apaivaguen i es persisteixi en aquest propòsit, se'n podria tornar a parlar. De totes maneres, no s'ha de remoure aquesta iniciativa sense la seguretat d'un acolliment favorable, palesament unànime.

Cada dia veiem com els homenatges d'aquesta naturalesa, fins quan sembla que responen a un anhel espontani i general, vénen a ésser, temps enllà, contradits. El Monument enlairat, per iniciativa dels propis obrers de la Fàbrica, a la memòria d'En Eusebi Güell, i la Placa d'Honor dedicada per l'Ajuntament a la d'En Ferran Alsina, malgrat tractar-se de figures tan rellevants com els fundadors i protectors de la Colònia Güell, en la qual estaven emplaçats, no pogueren resistir l'empenta destructora dels darrers deseiximents revolucionaris, essent anorreats. Per fortuna, en aquest cas, han pogut ésser restablerts.

Com a cloenda a aquestes referències, em plau consignar que en l'any 1933, el primer Jurat constituït per al **Premi Joaquim Folguera**, compost dels senyors Joaquim Ruyra, Cèsar A. Jordana, Carles Soldevilla, Miquel Ferrà i C. Diaz Plaça, tingué la delicada atenció de visitar-nos, en testimoni de respecte a la memòria de l'absent. Així mateix ho feren els distingits poetes senyors Josep M^a. Lòpez-Picó i Carles Riba quan obtingueren el referit Premi en Concursos successius. El nostre agraïment no té límits per aquestes persones, exquisides flors de la civilitat catalana.

Serveix de colofó a les anteriors referències aquesta inscripció per Jaume Bofill i Mates com a frontispici en el seu

volum titulat "**Les Joventuts Catalanes**" (edició de "**La Revista**") publicat poc després de la mort del nostre fill:

"Recordem-nos de Joaquim Folguera, príncep de les joventuts nacionalistes, en la novíssima promoció catalanesca a l'ordre de l'eternitat".

I serveixi-li de corona la següent bella composició de Ventura Gassol, inserta en el seu aplec de Poesies "**La Nau**" (edició també de "**La Revista**").

A la memòria de Joaquim Folguera

*Amic, aquesta nit tan estelada
avui jo la voldria passar amb tu;
et treuria la pols de la mirada
i veuries de nou el cel com lluu*

*Que l'amistat que et duc no s'enlluerna
davant de la feresa de la mort;
la mort l'ha començat de fer eterna
i l'ha lligada amb el lligam més fort.*

*Cada segon, cada hora i cada dia
que fuig, em vaig sentint tan aprop teu,
que no sé si la mort també m'ocxia
o si et duc, mort i tot, a dintre meu.*

*Embullam els cabells, que al cor em
resta
dubte de si ets mort o vius encar;
la teva mà damunt la meva testa
amb la teva fredor m'ho pot dir clar.*

*Però, en mirar llavors la teva cara
i en veure aquest somriure amb què has
quedat,
sentiré córrer per ma carn avara
frisament de triomf d'eternitat.*

Ventura Gassol.

(1) NOTA.- Després de la publicació del seu llibre, que fou un èxit literari, la senyora Bernal visità Barcelona. No cal dir com fou ben acollida i atesa pels pares del poeta, desaparegut l'any 1919. Entre altres obsequis, tingueren el gust de fer amb ella, i amb el bon amic Alfons Maseras, una interressant excursió a Tarragona. Frut d'ella en fou una visió lapidària de l'Agulla del Mòdol, pedrera romana pròxima a la dita ciutat publicada dos anys més tard, per en Maseras en son bellíssim llibre "Estampes".

(2) NOTA.- Malgrat aquest acord pres per l'Ajuntament de Barcelona, i no revocat posteriorment que jo sàpiga, no consta en cap lloc de dita plaça la inscripció corresponent, tot i que hi consta en alguns mapes-guies publicats. Es, potser, que alguna mira rastrea ha imedit sa col·locació o ha cuidat d'arrabassar-le'n? També podria obeir l'omissió a simple desídia dels que devien complirmentar l'acord. Val més pensar lo darrer, car en Joaquim Folguera no tenia enemics, ni literaris, ni polítics, ni personals.